

Хільчевський В.К.¹, Соколов В.В.²

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка

²Центральна геофізична обсерваторія, м. Київ

ВІДЗНАЧЕННЯ 145-Ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА ВУАН ТА ВАСГНІЛ ЄВГЕНА ВОЛОДИМИРОВИЧА ОППОКОВА (1869-1937)

Євген Володимирович Оппоков – академік ВУАН та ВАСГНІЛ, професор кафедри гідрології та гідротехніки КПІ, засновник практичної гідрології в Україні та наукової школи, що вивчає природні води гідросфери Землі, засновник (у жовтні 1922 р.) Гідрометеорологічного бюро в УкрМЕТі. Автор сотень наукових праць з гідрології, гідротехніки, меліорації, геофізики, у тому числі настанов, посібників та підручників, написаних українською мовою «Сільськогосподарська гідротехніка», «Осушення земель», «Торф'яні машини». Його монографія «Режим річкового стоку в басейні Верхнього Дніпра» в 1908 р. була удостоєна Російською академією наук премії ім. Д. А. Толстого. За праці з гідрології південного заходу Росії в 1916 р. Російське географічне товариство присудило Велику золоту медаль ім. Ф.П. Літке. Талановитий педагог Є. В. Оппоков виховав майбутніх професорів, докторів наук, серед яких А.В. Огієвський, В.А. Назаров, К.І. Маків (член-кор. АН УРСР з 1948 р.), А.Є. Бабинець (член-кор. АН УРСР з 1964 р.), В.Г. Ткачук.

Народився Є. В. Оппоков 21 січня 1869 р. (2 лютого 1869 р. за новим стилем) у багатодітній сім'ї приходського священика Свято-Успенської Троїцької церкви села Руде Село Володарської волості Сквирського повіту Київської губернії.

11 листопада 2012 року на засіданні вченої ради Географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка було заслухано доповідь директора Центральної геофізичної обсерваторії О. О. Косовця та завідувача кафедрою гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка В.К. Хільчевського «До 90-річчя прийняття в Україні першої гідрологічної програми та роль Є. В. Оппокова у розвитку практичної гідрології та заснуванні наукової школи в державі», що висвітлила життєвий і творчий шлях визначного українського вченого.

До 75-річчя страти академіка (11 листопада 1937 р.) у Биківнянському лісі під Києвом, у періодичному часопису Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» наприкінці листопада 2012 р. було надруковано статтю про вченого, де Світлана Михайлівна Панькова, директор Історико-меморіального музею Михайла Грушевського, разом з колегами М. Кучеренко та Г. Шевчук у 2006 році підготували до видання колективну монографію «Я був їх старший син (рід Михайла Грушевського)». Автори документально дослідили роди Грушевських та Оппокових і довели, що Михайло Сергійович та Євген Володимирович були троюрідними братами. У грудні 2013 року в збірнику наукових праць Державного політехнічного музею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» «Дослідження з історії техніки» (випуск 17) було надруковано статтю «Євген Володимирович Оппоков – засновник практичної та наукової гідрології в Україні (до 145-річчя від дня народження)» (автори Олександр Косовець, Валентин Хільчевський, Михайло Довгич, Ольга Лук'янець, Ірина Лавриненко, Віктор Соколов).

У Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці, Національній академії аграрних наук України під керівництвом член-кор. НААН України Віктора Анатолійовича Вергунова випустили до 145-річчя від дня народження – біографічний та бібліографічний покажчик та нарис – наукову доповідь «Академік Є.В. Оппоков (1869-1937) та становлення й розвиток сільськогосподарської меліоративної дослідної справи в Україні» (Київ, 2014).

З вищевикладеного, зважаючи на наявний доробок дослідників життя та творчості Є.В. Оппокова, за ініціативою Центральної геофізичної обсерваторії та за підтримки кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Державного політехнічного музею вирішено було провести з нагоди річниці на малій батьківщині Є. В. Оппокова та в музеї Національного технічного університету України «Круглі столи» з висвітленням життя та творчості засновника вітчизняної гідрології.

7 лютого 2014 року, Київська область, Володарський район, село Руде Село, Рудосільський навчально-виховний комплекс «ЗСШ I-III ступенів ДНЗ». О 12:30 в актовій залі відбувся Круглий стіл з нагоди 145-річчя від дня народження земляка, вченого світового рівня, засновника практичної та наукової гідрології в Україні, академіка ВУАН та ВАСГНІЛ Євгена Володимировича Оппокова (рис. 1). Відкрила засідання директор школи Надія Михайлівна Суржак. Вітальне слово від Рудосільської сільської ради із зазначенням ролі школи в житті та вихованні підростаючого покоління промовив колишній директор школи Дмитро Трохимович Миколаєнко. З своїми дослідженнями родоvodu Оппокових та презентацією колективної монографії «Я був їх старший син» школярів та мешканців села ознайомила директор Історико-меморіального музею Михайла Грушевського (м. Київ) Світлана Михайлівна Панькова. Вперше присутні дізнались про родові стосунки Грушевських–Оппокових.

Про визначний вклад Є.В. Оппокова в розвиток вітчизняної гідрології доповів директор Центральної геофізичної обсерваторії Олександр Олександрович Косовець. Валентин Кирилович Хільчевський доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, розповів за сучасний подальший розвиток гідрології в Україні та в університеті.

Співробітник Галузевого державного архіву гідрометслужби Центральної геофізичної обсерваторії Віктор Володимирович Соколов ознайомив присутніх з документами та окремими фактами життя академіка Є. В. Оппокова. Дмитро Трохимович Миколаєнко зробив екскурсію київській делегації та педагогам школи до колишньої садиби Оппокових та приміщень старої школи, яка складалась з кількох будівель та існувала до 1988 року. У старовинній Свято-Успенській Троїцькій церкві відбулася поминальна служба за Грушевських-Оппокових, яку провів настоятель храму священник, отець Ігор (батько Євгена Володимировича Оппокова – Володимир Йоаникійович понад 50 років був настоятелем цього храму і трагічно загинув у вересні 1919 р.). Зустріч закінчилася гостинним обідом. Було знято відеофільм Геннадієм Сергійовичем Філіппенком. У лютому та березні 2014 р. в районній газеті було надруковано статті про зустріч у школі та про творчий і життєвий шлях уродженця села Руде Село академіка Є.В. Оппокова.

25 березня 2014 року з нагоди Всесвітнього дня водних ресурсів та 145-річниці від дня народження Євгена Володимировича Оппокова в приміщенні Наукового парку «Київська політехніка» (музей КПІ) відбувся круглий стіл.

Вчений секретар Державного політехнічного музею при НТУУ «КПІ» Лариса Степанівна Ільєсова, крім виступаючих науковців, запросила студентів, працівників університету. Серед запрошених були голова Київської міської організації «Національної спілки краєзнавців України», кандидат історичних наук Олександр Олександрович Гончаров та начальник гідрологічної станції «Київ» Олег Васильович Серебряков. Було організовано експозицію бібліотечного фонду НТУУ «КПІ» – раритетних видань академіка Є.В.Оппокова за його життя (рис. 2), документів життєвого та творчого шляху Євгена Володимировича, інструментів та приладів для вимірювання кількісних характеристик води (гідрологічні млинки, штанги, рейки для визначення рівнів води). Останні передані для музею гідрологічної станції «Київ».

Розпочався «Круглий стіл» вітанням від НТУУ «КПІ» всім учасникам і промовою проректора з наукової роботи, академіка НАНУ Михайла Юхимовича Ільченка (рис. 3). Вів зібрання працівник галузевого державного архіву гідрометслужби України Віктор Володимирович Соколов (рис. 3 – останній праворуч).

Він же презентував доповідь з малої батьківщини Є.В.Оппокова, підготовлену головою села Руде Село Володарського району Київської області Віталієм Борисовичем Федорчуком. Потім у доповіді «Перший склад Гідрометеорологічного дослідного інституту (ГІМЕІН)» В.В.Соколов навів структуру гідрологічних секцій, які в подальшому перетворилися на окремі заклади в різних профільних установах як НАНУ, НААН та їх відомчих інститутах та структурованих підрозділах (див. рис. 3).

Світлана Михайлівна Панькова, директор Історико-меморіального музею Михайла Грушевського, крім доказів родинних зв'язків двох академіків відкрила присутнім цілий шар культурно-просвітницької діяльності інших родичів, які зробили великий внесок в розбудову України (рис. 4).

У своїй промові директор Центральної геофізичної обсерваторії Олександр Олександрович Косовець показав той визначний вклад Є.В.Оппокова, що сприяв розвитку вітчизняної гідрометеорології (рис. 5).

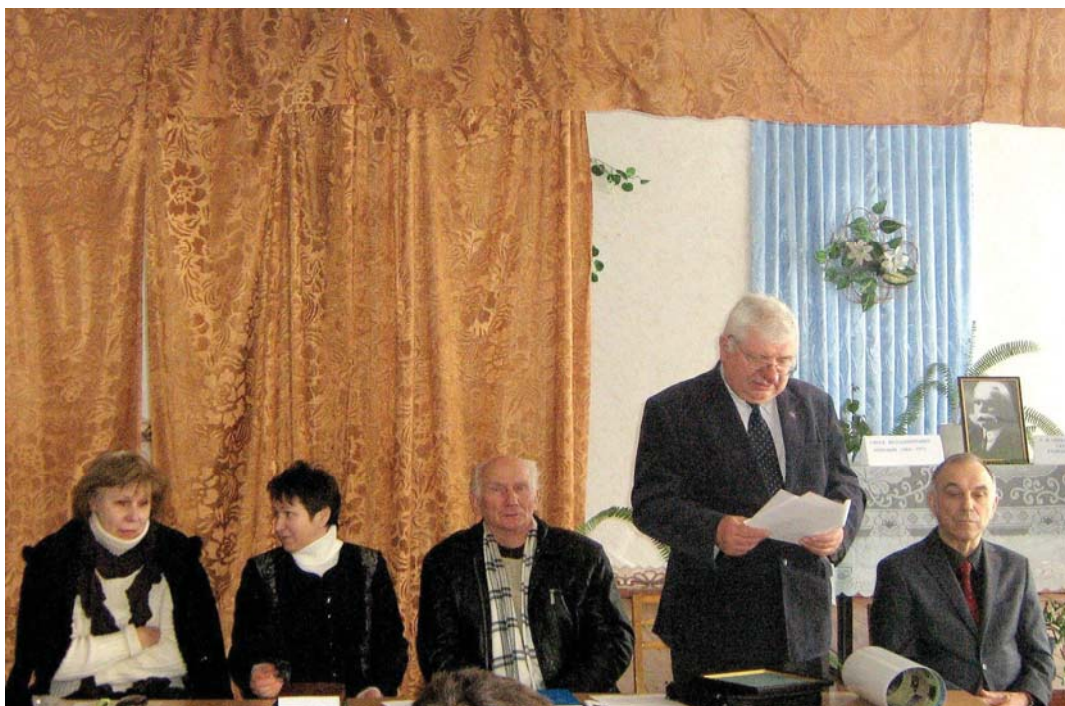
Директор Інституту гідромеханіки НАНУ, академік НАНУ, заслужений діяч науки і техніки України Віктор Тимофійович Грінченко розповів про трансформацію Інституту водного господарства ВУАН, який на той час очолював академік Є.В.Оппоков, до проблем і життя сучасного Інституту гідромеханіки НАНУ (рис. 6).

Виступ радника директора Інституту водних проблем і меліорації НААН України академіка НААН України, РАН та Італійської «Georgofili» Петра Івановича Коваленка в більшості викладеного стосувався світового значення його діяльності, а саме меліорації та осушення боліт (див. рис. 3 – перший зліва).

Від кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка з доповіддю (підготовленою зав. кафедрою В.К.Хільчевським) про історію створення в 1949 р. та існуючих сучасних засадах підготовки спеціалістів гідрологічного профілю представив доцент Сергій Сергійович Дубняк (рис. 7).

Динамічна та насичена різними фактами доповідь завідувача відділу математичного моделювання навколишнього природного середовища Інституту проблем математичних машин і систем НАНУ, професора Інституту радіоекології Фукусімського університету Марка Йосиповича Железняка «Обчислювальна гідрологія – розвиток в Україні і впровадження в задачах прогнозування наслідків повеней на Дніпрі» поживила інтерес аудиторії. Математична модель прогнозів

Рис. 1. Президія Круглого столу в Рудосільському навчально-виховному комплексі «ЗСШ І-ІІІ ступенів ДНЗ». *Зліва направо:* Панькова С.В. – директор Історико-меморіального музею Михайла Грушевського; Суржак Н.М. – директор школи; Миколаєнко Д.Т. – колишній директор школи, представник Рудосільської сільської ради; Косоvecь О.О. – директор Центральної геофізичної обсерваторії; Хільчевський В.К. – зав. кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Тараса Шевченка

Рис. 2. Виставка раритетних видань спадщини академіка Є. В. Оппокова

Рис. 3. Проректор з наукової роботи НТУУ «КПІ», академік НАНУ Ільченко М. Ю.

Рис. 4. Директор Історико-меморіального музею Михайла Грушевського Панькова С. М.

Рис. 5. Директор Центральної геофізичної обсерваторії Косоць О. О.

Рис. 6. Директор Інституту гідромеханіки НАНУ, академік НАНУ, заслужений діяч науки і техніки України Грінченко В. Т.

Рис. 7. Доцент кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка Дубняк С. С.

Рис. 8. Зав. відділу Інституту проблем математичних машин і систем НАНУ, професор Інституту радіоекології Фукусіського університету Железняк М. І.

Рис. 9. Директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України, член-кор. НААН Вергунов В. А.

Рис. 10. Обмін враженнями

повені – це еволюція доробку наукової школи гідрологічних прогнозів академіка Є.В. Оппокова 30-х років ХХ століття (рис. 8).

Заключні доповіді директора Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України, член-кор. НААН Віктора Андрійовича Вергунова (рис. 9) та наукового співробітника Центру досліджень наукового потенціалу історії науки імені Г.М.Доброва НАНУ Олександра Григоровича Луговського були присвячені становленню сільськогосподарської меліоративної справи за участю академіка Є.В.Оппокова та підготовки бібліографічного покажчика з розширеним списком наукових праць та публікацій.

Круглий стіл закінчився жвавим обміном враженнями та висловленням побажань учасників до подальшого спілкування в майбутньому та надію усім разом зустріти 150-річний ювілей академіка Євгена Володимировича Оппокова у лютому 2019 р. (рис. 10).

Хотілося б відзначити, що переважна більшість студентів виявила значний інтерес до цього заходу і залишалася в залі до кінця зустрічі, незважаючи на перевищення регламенту проведення засідання на 40 хвилин.